

Precies een jaar geleden kwam in KIDDO (nummer 1, 2015) het pedagogische raamwerk aan bod. In deze visietekst staat een aantal nieuwe begrippen zoals 'ervaringsgebieden' en 'sleutelervaringen'. Wat betekenen deze woorden en hoe werk je ermee?

Ervaringsgebieden

Wat vertelt het pedagogische raamwerk daarover?

Sleutelervaringen komen wanneer het kind vol aandacht is en er plezier in heeft

en de ander'. Verderop in de ruimte zet Robbe een lied in. 'Ik zag twee beren.' Sarah zingt meteen mee met de peuter. Ook Marthe is nieuwsgierig: ze houdt haar hoofd in de richting van waar het gezang komt en zingt enthousiast mee als het refrein eraan komt: 'hi hie, ha ha haa'. Ze klapt in de handen en schommelt vol overtuiging heen en weer. Hier komen alle vier de ervaringsgebieden voor.

Niet toevallig

Is wat we observeren bij Marthe toevallig? Zeker niet. Ze zit in een omgeving waar ze kansen krijgt om zelf initiatief te nemen. Materialen (zoals potjes, lepeltjes, een keukentje) zijn vrij toegankelijk en doordat Marthe er makkelijk bij kan, lokt het bij haar initiatief uit. In de ruimte is een afgescheiden plek waar ongestoord spel mogelijk is. Begeleidster Sarah ondersteunt Marthe om verder op ontdekking te gaan; ze pikt in op initiatieven van kinderen, zingt vrolijk mee als Robbe een lied start. Je ziet in dit korte tafereel ook al iets van de eigenheid van Marthe: ze is nieuwsgierig en staat open voor haar omgeving, ze zoekt contact en wordt makkelijk aangesproken.

Sleutelervaringen

Zijn we dan tevreden met elk materiaal of elke korte impuls die een activiteit bij kinderen uitlokt? Nee, het raamwerk legt de lat hoger: kinderen kunnen hun mogelijkheden, interesses en talenten maar ten volle ontplooiën wanneer zij sleutelervaringen opdoen in de vier ervaringsgebieden. Wat zijn sleutelervaringen precies? Het zijn ervaringen die een sleutelrol vervullen in de ontwikkeling van kinderen. Ze komen in zeer uiteenlopende situaties en herhaaldelijk aan bod en gaan gepaard met een grote mate van voldoening en betrokkenheid bij kinderen. Zo geniet Brahim ervan om in een tas voorwerpen te verplaatsen van de ene hoek naar de andere. Wanneer hij met een

wagentje rijdt, kiest hij steeds voor eentje met een kofferbak die hij dan telkens vollaadt met alles wat hij op z'n weg tegenkomt. Buiten is de kruiwagen vullen met zand of aarde en daarmee rondlopen een van z'n favoriete bezigheden. Wanneer hij met een buggy rijdt is er veel kans dat daar verschillende voorwerpen in liggen. En ook thuis doet hij volgens zijn vader niets liever dan een kast uitladen en terug inladen. Brahim geniet ervan om de fysieke wereld te ontdekken. Bovendien ontdekt hij zo allerlei patronen. Hij krijgt vat op abstracte concepten als 'meer/minder', 'vol/leeg' en 'zwaar/licht'. Zijn begrip van ruimte en volume neemt toe: een doosje kun je blijkbaar niet eindeloos blijven vullen. Elke keer dat Brahim in- en uitlaadt, groeit dit besef. En Brahim laadt vaak in en uit. Bij sleutelervaringen gaat het inderdaad niet om steekvlamactiviteiten: iets dat kort duurt of slechts eenmalig gebeurt. Het gaat ook niet om routineuze activiteiten, die je zonder aandacht uitvoert. Sleutelervaringen doen kinderen op tijdens acties die veelvuldig, herhaaldelijk en gedurende langere tijd voorkomen, die in allerlei situaties en met veel plezier en aandacht uitgevoerd worden.

Intens bezig zijn

Hoe laat je kinderen dergelijke sleutelervaringen opdoen? Om te beginnen met een uitdagende en doordachte omgeving met toegankelijke materialen om met alle zintuigen te verkennen. Een omgeving ook waarin kinderen kansen hebben om actief aan de slag te gaan en eigen keuzes te maken. Zo kan Sarah het spel van Brahim verder ondersteunen met lege handtassen, geldbeugels, doosjes in verschillende formaten, emmertjes met een handgreep, plastic flessen, kopjes, enzovoort. Met deze spullen zal Brahim gegarandeerd intens in de weer zijn. Hij kan ze op zo veel verschillende manieren vullen, leeg maken, vervoeren. Sleutelervaringen mogen dan vertrekken ➤

Het raamwerk spreekt over vier ervaringsgebieden:

- ik en de ander
- lichaam en beweging
- communicatie en expressie
- verkennen van de wereld

Deze gebieden zijn integraal met elkaar verweven, je ziet in de figuur ook dat er geen scherpe grenzen zijn. Hoewel de gebieden onderling wel verschillen, kun je ze niet los zien van elkaar. Precies dit is de holistische en relationele kijk op ontwikkeling waarover het raamwerk spreekt.

Marthe is nieuwsgierig

Dat de ervaringsgebieden vloeiend overgaan in elkaar, wordt duidelijk met een voorbeeld over Marthe. In een rustig hoekje past ze vier potjes van verschillende groottes in elkaar. Ze gaat daarbij met grote betrokkenheid te werk. Telkens opnieuw probeert ze de potjes in elkaar te passen. Dit zijn de ervaringsgebieden 'verkennen van de wereld' en 'lichaam en beweging'. Als het lukt, schatert ze, kijkt op naar de begeleider en

geeft zichzelf een applausje. Hier komen 'ik en de ander' en 'communicatie en expressie' voor. Begeleidster Sarah ziet dit en geeft ook een applaus. Marthe waggelt op onzekere benen in de richting van Sarah en reikt de handen uit om Sarah te betrekken in haar spel. Ze wil de potjes op elkaar zetten. Sarah kijkt haar bemoedigend aan, knikt en zegt 'doe maar, dat lukt je wel'. Terwijl ze terug naar de potjes waggelt, pikt Marthe onderweg een lepeltje op. Daarmee roert ze nadien voorzichtig in een potje. Dit zijn 'lichaam en beweging' en 'ik

Sleutelervaringen kun je niet opleggen, maar je kunt er wel een actieve rol in spelen

vanuit de interesses van kinderen, als begeleider heb je daarin een heel actieve rol. Door bijvoorbeeld bijkomend materiaal aan te bieden, geef je aan bestaand spel nieuwe impulsen. Dat vraagt van jou een goed observatievermogen (Wat boeit dit kind? Waar is het mee bezig?) en een dosis creativiteit waarmee je het aanbod in jouw opvang zo rijk mogelijk maakt.

Hoge hakken

Niet alleen de omgeving en materialen zijn belangrijk. Er zijn boeiende en interessante activiteiten nodig en kansen om ontdekkingen en ervaringen uit te drukken. Dat vraagt om volwassenen die de kinderen vertrouwen, uitdagen en ruimte geven. Dit alles op maat van de individuele interesses van kinderen. Wanneer Sarah merkt dat Brahim en de andere kinderen uitgespeeld zijn, besluit ze om zelf een activiteit op te starten en haalt ze een zak oude schoenen boven. Samen met de kinderen verkent ze de schoenen: er zijn veterschoenen en laarzen, schoenen in verschillende maten en kleuren. 'Welke schoenen vind je mooi?' vraagt Sarah. 'Welke horen bij elkaar? Hoe voelt het om ermee te lopen?' Stiene merkt dat ze anders zijn dan haar eigen schoenen: glad en zonder stipjes zoals bij haar. Lowijck vindt het moeilijk stappen op hakken, hij ruilt ze snel om. Lowijcks initiatief krijgt navolging, ook andere kinderen willen nu schoenen uitproberen. Dat brengt Sarah op het idee om de verkleedspullen boven te halen: hoeden, sjaals, brillen, kettingen, ... De kinderen maken zich mooi op en gaan dan in een stoet naar de leefgroep ernaast. Sarah zingt erbij: 'opzij, opzij opzij, de poppenstoet komt hier voorbij'. Ook de volgende dagen heeft de verkleedkoffer veel succes. Sarah zorgt voor een spiegel en schmink. Lowijck komt verkleed als haai naar de opvang. Stiene brengt opa's visserslaarzen mee, iedereen mag een keer passen.

Een bril om af te stemmen

Het is duidelijk, sleutelervaringen kunnen niet opgelegd worden. Ze ontstaan vanuit de interesses en ervaringen van kinderen. Maar je kunt er wel een actieve rol in spelen: in de wisselwerking tussen jou en de kinderen komen weer andere ideeën tot leven en kunnen nieuwe boeiende activiteiten groeien. Samen ontstaat er iets moois. Vanuit het pedagogische raamwerk is het de bedoeling dat kinderen in de opvang sleutelervaringen kunnen beleven in de vier ervaringsgebieden. Stel dat sociale interacties tussen de kinderen onderling (de gebieden 'ik en de ander' of 'communicatie en expressie') voornamelijk plaatsvinden wanneer jullie samen eten maar verder nogal beperkt zijn, dan is dat misschien een signaal om je dagindeling aan te passen. Je kunt er bijvoorbeeld op letten om in de boekenhoek de kinderen wat vaker aan elkaar te laten vertellen over iets, om stevast te praten over wat jullie zien onderweg naar het park. Als je kijkt met de bril van ervaringsgebieden en sleutelervaringen, zie je wat een bepaalde activiteit voor een kind betekent. Je kunt gericht interpreteren wat kinderen doen en daarop afstemmen. Kun je met een kleine prikkel zorgen dat het kind meerdere ervaringsgebieden beleeft? Is het nodig om bewust een activiteit te plannen? Ga je materiaal wegnemen of toevoegen? Is de ruimte rijk en doordacht? Als kinderen veel mogelijkheden krijgen om met hoge betrokkenheid in de verschillende gebieden ervaringen op te doen, zit het goed. Ze zijn onderzoekers en scheppers die vorm geven aan hun eigen ontwikkeling en verdienen hiertoe alle kansen. ◀

Meer weten

Het pedagogische raamwerk kun je downloaden op www.kindengezin.be/img/pedagogische-raamwerk.pdf